ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

# PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

# FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA’LIM

# ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2025/ № 4. 3-4

Termiz – 2025

**Muassis:**
**Termiz davlat universiteti**

**PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION**

**FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM**

**ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ**

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020-yil 19-oktyabrda 1122 raqami bilan ro‘yxatga olingan. Matnlarda foydalanilgan misol, ko‘chirma va ma’lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgardir. Jurnaldan ko‘chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 28.12.2025
Qog‘oz bichimi: 70x85
Bosma tabog‘i: 5.94
Ofset bosma. Ofset qog‘ozi
Adadi: 100
Bahosi kelishilgan narxda
Buyurtma: 155-son

«TerDU bosmaxonasi»da chop etildi
Termiz shahri, Barkamol avlod ko‘chasi, 43-uy

**Tahririyat manzili:**
190111, Termiz shahri,
Barkamol avlod ko‘chasi, 43.
Telefon: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Rasmiy sayt:
https://journaltersu.uz

**BOSH MUHARRIR:**
Abduqodir TOSHQULOV,
*iqtisod fanlari doktori, professor*

**TAHRIR HAY’ATI:**

Bekpo‘lat Umurqulov, filologiya fanlari doktori, professor (bosh muharrir o‘rinbosari)
Shoxista Maxmaraimova, filologiya fanlari doktori, professor (mas’ul muharrir)
O‘ral Xoliyorov, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Olmos Ulviy Binnatova, f.f.d., professor (Ozarbayjon)
Karl Rayxl, f.f.d., professor (Germaniya)
Vali Savash yelok, f.f.d., professor (Turkiya)
Dorota Silviya, f.f.f.d. (PhD), dotsent (Polsha)
Muslihiddin Muhiddinov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Ibodulla Mirzayev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Abdi Mamatov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Suyun Karimov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Muhammadxon Hakimov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Nafas Shodmonov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Dilmurod Quronov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Murodqosim Abdiyev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Baxtiyor Mengliyev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Normat Yo‘ldoshev, f.f.d., dotsent (O‘zbekiston)
Baxtiyor Xolmuxamedov, f.f.d., dotsent (O‘zbekiston)
Bobonazar Murtazayev, f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)
Asqar Eshmo‘minov, f.f.d., dotsent (O‘zbekiston)
Obidjon Shofiyev, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Zafar Umurqulov, f.f.f.d., dotsent, (PhD) (O‘zbekiston)
Nurali Amonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Hakim Ahmedov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Abdulla Xudoyqulov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Ahad Shukurov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Eshnazar Jabborov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Abdumurod Arslonov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Sirojiddin Turdimurodov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Umida Raximova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Gulchehra Begmatova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Nargis Qurbonazarova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Muyassar Xolova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Shoira Omonturdiyeva, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Sherzod Turdiqulov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Alibek Omonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Humayun Nadim Muhammad, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)

Texnik muharrir: Bahodir To‘raliyev

**Учредитель:**
**Термезский государственный университет**

**PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION**

**FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM**
**ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ**

НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан от 19 октября 2020 года под номером 1122.

Авторы несут ответственность за точность приведенных в текстах примеров, отрывков и данных. Необходимо указывать источник при копировании из журнала.

Разрешено к печати: 28.10.2025
Размер бумаги; 70x85
Печатный лист: 5.94
Офсетная печать: Офсетная бумага
Тираж: 100. Цена договорная
Заказ: 155

Печатано в «Типографии ТерГУ»
ул. Баркамол авлод 43, г. Термез

**Адрес редакции:**
190111, г.Термез, ул. Баркамол авлод, 43.
Телефон: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Официальный сайт:
www.philologicalresearch.uz

**ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР**:
Абдукадир ТАШКУЛОВ, доктор экономических наук, профессор

**РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:**

Бекпулат Умуркулов, доктор филологических наук, профессор (зам. главного редактора)
Шохиста Махмараимова, доктор филологических наук, профессор (ответственный редактор)
Урал Холияров, ф.ф.ф.д. (PhD), доцент (Узбекистан)
Олмос Улвий Биннатова, д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Карл Райхл, д.ф.н., профессор (Германия)
Вали Саваш Елок, д.ф.н., профессор (Турция)
Дорота Сильвия, PhD, доцент (Польша)
Муслихиддин Мухиддинов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Ибодулла Мирзаев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Абди Маматов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Суюн Каримов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мухаммадхон Хакимов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нафас Шодмонов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дилмурод Куронов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мурадкасим Абдиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Бахтиёр Менглиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нормат Юлдашев, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бахтиёр Холмухамедов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бобоназар Муртазаев, к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Аскар Эшмуминов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Обиджон Шофиев, д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)
Зафар Умуркулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Нурали Амонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хаким Ахмедов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Абдулла Худайкулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Ахад Шукуров, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Эшназар Джаббаров, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Абдумурод Арслонов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Сирожиддин Турдимуродов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Умида Рахимова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Гульчехра Бегматова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Наргис Курбаназарова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Муяссар Холова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Шаира Амонтурдиева, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Шерзад Турдикулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Алибек Омонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хумаюн Надим Мухаммад, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Технический редактор: Баходир Туралиев

**Institutor:**
**Termez State University**

**PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION**

**FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM**

**ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ**

SCIENTIFIC-INNOVATIONAL JOURNAL

Registered by the Agency for Information and Mass Communications under the President's Administration of the of the Republic of Uzbekistan on October 19, 2020 under number 1122.

The authors are responsible for the accuracy of the examples, passages and data provided in the texts. The source must be specified when copying from the journal.

Approved for printing: 28.10.2025
Size of the paper: 70x85
Printed sheet: 5.94. Offset printing.
Offset paper. Circulation: 100
Price is negotiable
Order: 155. Printed at the «Printing House of the TerSU»
43, Barkamol avlod str. Termez city.

Address of Editorial Office:
190111, Barkamol avlod str., 43,
Termez city.
Phone: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Official website:
www.philologicalresearch.uz

**EDITOR IN-CHIEF**:
Abdukodir TASHKULOV, doctor of economic sciences, professor

**EDITORIAL BOARD:**

Bekpulat Umurkulov, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (deputy chief editor)
Shohista Makhmaraimova, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (editor-in-chief)
Ural Kholiyorov, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Olmos Ulviy Binnatova, doct.of philol. sciences, professor (Azerbaijan)
Karl Rayxl, doct.of philol. sciences, professor (Germany)
Vali Salvash Elok, doct. of philol. sciences, professor (Turkey)
Dorota Silvia, PhD, associate professor (Poland)
Muslihiddin Mukhiddinov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Ibodulla Mirzaev, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Abdi Mmatov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Suyun Karimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muhammadkhon Khakimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Nafas Shodmonov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Dilmurod Kuronov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muradkasim Abdiyev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Mengliev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Normat Yuldashev, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Kholmukhamedov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bobonazar Murtazaev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Askar Eshmuminov, doct.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Obidjon Shofiev, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Zafar Umurkulov, PhD (Uzbekistan)
Nurali Amonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Hakim Akhmedov, PhD (Uzbekistan)
Abdulla Khudaykulov, PhD (Uzbekistan)
Ahad Shukurov, PhD (Uzbekistan)
Eshnazar Jabbarov, PhD (Uzbekistan)
Abdumurod Arslonov, PhD (Uzbekistan)
Sirojiddin Turdimurodov, PhD (Uzbekistan)
Umida Rakhimova, PhD (Uzbekistan)
Gulchekhra Begmatova, PhD (Uzbekistan)
Nargis Kurbanazarova, PhD (Uzbekistan)
Muyassar Kholova, PhD (Uzbekistan)
Shoira Omonturdiyeva, PhD (Uzbekistan)
Sherzod Turdikulov, PhD (Uzbekistan)
Alibek Omonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Humayun Nadim Muhammad, PhD (Uzbekistan)

Technical editor: Bakhodir Turaliyev

# МУНДАРИЖА

## TILSHUNOSLIK

**UMURQULOV BEKPO‘LAT**
Badiiy nutq va uning shakllanish asoslari ..... 7

**IBRAGIMOV YULDASH MATKARIMOVICH**
Qoraqalpog‘iston o‘zbek shevalari leksikasi tadqiqi masalasi ..... 13

**ШАРИФ ЁКУБОВ**
Девони Фоний ғазалларидаги Бесутун атамасининг таҳлили ..... 13

**SHUKUROV RAHMATILLO**
Qadimgi davr manbalarida Farg‘ona vodiysi toponimiyasi tahlili ..... 19

**AHMEDOV HAKIM YARASHEVICH**
Xalq dostonlarida frazeologik birliklarning uslubiy tavsifi ..... 23

**AMONTURDIYEV NURALI RASHIDOVICH**
O‘zbek tili etnografizmlar tizimida motivlashuv masalasi ..... 26

**ISMOILOV XURMATILLO TO‘LQINJON O‘G‘LI**
Paralingvistik haqoratlar va ularni verballashtirish masalasiga doir ..... 30

**USMONOVA SHAHODAT**
Publitsistik matn tarjimasida pragmatik modulyatsiya va semantik uyg‘unlik ..... 35

**RAXIMOVA UMIDA DJUMAYEVNA**
Hamid Olimjon ijodida qofiyaning o‘rni ..... 39

**UMIROVA SVETLANA**
Mualliflik korpusining amaliy qo‘llanilish sohalari ..... 42

**TURDIMURODOV SIROJIDDIN**
Evfemik maqollar badiiylik va milliylikni kuchaytiruvchi vosita sifatida ..... 45

**TURAKULOVA UMIDAXON ANVAROVNA**
Erkin o‘xshatishlarda lingvomadaniy xususiyatlarning aks etishi (Tohir Malik qissalari misolida) ..... 48

**SAATOVA SURAYYO ISMAILOVNA**
Ijtimoiy tarmoq lisoniy shaxsining voqelanishi ..... 52

**РАДЖАПОВА НАТАЛЬЯ БАЗАРОВНА**
Отражение и формирование: роль гендерных терминов
в восприятии материнства в современном обществе ..... 55

**SARBAROVA DILNOZA NOSIRJON QIZI**
Sifatlarning badiiy matndagi funksional-stilistik o‘rni ..... 59

**XUSANOVA ZUXRA**
AQSH va O‘zbekiston ijtimoiy-siyosiy matbuot matnlarida lingvopragmatik strategiyalar:
leksik-uslubiy xosliklar va ta’sirchan til vositalari ..... 62

**QURBONOV AKMALJON TAVAKALJON O‘G‘LI**
Hid bilish sezgisiga oid til birliklari semantikasi ..... 65

**SUYAROVA NARGIZA YULDOSHEVNA**
Metaforalarning nasriy asarlardagi tasviriy va ekspressiv imkoniyatlar ..... 68

# МУНДАРИЖА

**SOBIROVA GULSHANA FAXRIDDINOVNA**
O‘zbek tilida haqoratli leksika: korpus lingvistikasi asosida tahlil va bazaviy resurs yaratish ..... 70

**JUMAYEVA DILAFRO‘Z ORIFJON QIZI**
«Kuntug‘mish» dostoni frazeologizmlarining semantik-statistik tahlili ..... 75

**ISLOMOV SARDOR SANJAROVICH**
O‘zbek tilining onomastik sathi haqida ..... 79

**RAHMATULLOYEV AHTAM A’ZAM O‘G‘LI**
Fors tilidagi ot so‘z turkumi borasida rus tilshunoslarining qarashlari ..... 82

**OMANOV SHUHRAT G‘ANIYEVICH**
Nemis tilidagi “Eigentlich” modal partikelining so‘roq gaplardagi semantik imkoniyatlari hamda tarjima xususiyatlari ..... 84

**GAFUROVA NIGORA SA’DULLAYEVNA**
Nonverbal means in virtual texts ..... 87

**XOLMUXAMEDOV B.F.**
Mualliflik leksikografiyasining rivojlanishi va taraqqiyot yo‘li ..... 90

**TO‘RAYEVA ZARRINA ABDIMUROT QIZI**
O‘zbek onlayn media sarlavhalarida klikbeyt ..... 93

## ADABIYOTSHUNOSLIK

**DAVRONOVA MAHFUZA ISROILOVNA**
Xalq og‘zaki ijodidagi maqollarda ayol konsepti ..... 96

**ARSLONV ABDIMUROD KAROMATOVICH**
Nurboy Jabborovning adabiy-matnshunoslik merosi: ilmiy maktab, metodologiya va amaliy natijalar… ..... 99

**SAIDOVA MUHABBATXON SHUKRULLAYEVNA**
Shukur Xolmirzayev asarlarida folklor motivlari va ularning estetik funksiyasi… ..... 102

**BARZIYEV OYBEK XABIBULLAYEVICH**
Pisandiy va Haziniy ijodida Andijon zilzilasining nazmiy bayoni ..... 106

**SULTANOVA RAISA XAYRULLAYEVNA**
«Ra’no va Zebo» dostonida Xiromiy badiiy mahorati… ..... 108

**BO‘RIYEVA MARVARID HAMDAMJON QIZI**
«Javr-u zulmung garchi o‘lmaklik nishonidur manga…» ..... 112

**QOSIMOV ANVAR**
Kuper ijodida indeys va o‘zbek nasrida milliy qahramon obrazlari… ..... 116

## ADABIY TAQRIZ

**ҚУРОНОВ ДИЛМУРОД**
“Меҳробдан чаён”нинг учинчи нашри ҳақида ..... 119

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, ta'lim. 2025; 11-12
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

# FORS TILIDAGI OT SO'Z TURKUMI BORASIDA RUS TILSHUNOSLARINING QARASHLARI

**Rahmatulloyev Ahtam A'zam o'g'li,**
*Termiz davlat universiteti*
*tojik filologiyasi va sharq tillari kafedrasi tayanch doktoranti*

Badiiy asarlarning leksik tarkibini o'rganish va tahlil qilish til taraqqiyotining ma'lum davrlariga xos bo'lgan lisoniy jarayonlarni yoritishda muhim ahamiyat kasb etadi. Til ilmida so'zlarni turkumlarga ajratish, o'zaro farqli va o'xshash jihatlarini aniqlash qadim davrlardan olimlarning e'tiborini tortgan. Xususan, fors tilidagi ot va sifat turkumiga oid so'zlarning leksik xususiyatlari, semantik tasnifi va mavzuiy guruhlanishi, derivatsion modellari borasidagi nazariy fikr va qarashlar rus sharqshunos olimlarning ishlarida ko'zga tashlanadi. Jumladan, T.D.Chxeidze, L.S.Peysikov, Y.A.Rubinchik, T.A.Chavchavadze, B.Yarzada[1] va boshqalarning tadqiqotlarida qo'shma so'zlarning xususiyatlari haqida ma'lumotlar kuzatiladi. Ammo ularda qo'shma so'zlarning tasnifi bir xil emas. Qarashlarda tafovutlar bilan birga hamohang fikrlar ham ko'zga tashlanadi.

**Asosiy qism.** Y.Rubinchik[2] va L.Peysikov[3] o'z tadqiqotlarida affiksatsiya (qo'shimchalar vositasida so'z yasash) fors tilida so'z yasalishining eng keng tarqalgan usullaridan biri ekanligini ta'kidlaydilar. Xususan, Y.Rubinchik o'zining "Fors tili grammatikasidan ocherklar" asarida fors tilida ot turkumiga oid qo'shma so'zlarni qismlar orasidagi ma'noviy munosabatga ko'ra ikki guruhga ajratadi:

1. Bog'lovchi turdagi otlashgan qo'shma so'zlar.
2. Determinativ (ya'ni ergashuvchi) turdagi otlashgan qo'shma so'zlar[4].

Shuningdek, Y.Rubinchik hozirgi adabiy fors tilining grammatik xususiyatlari tadqiqiga bag'ishlangan asarida ot turkumiga oid so'zlarga shunday ta'rif beradi: "Otlar o'zining semantik va grammatik belgilariga ko'ra leksik-grammatik sinflar va turkumlarga bo'linadi. Ularni, birinchidan, atoqli va turdosh otlarga, ikkinchidan, jonli va jonsiz otlarga, uchinchidan, aniq, mavhum va moddiy otlarga ajratish mumkin"[5]. Keltirilgan ta'rifdan ma'lum bo'ladiki, Y.Rubinchik qarashlari eronlik tilshunoslar qarashlari bilan hamohangdir.

Gruzin tadqiqotchisi T.D.Chxeidze fors tilidagi ot turkumidagi so'z yasalish hodisasini chuqur tadqiq etgan tilshunoslardan biri sanaladi. Uning tadqiqot ishida qo'shma so'zlar to'rt guruhga ajratiladi:

1. Bog'lovchili qo'shma so'zlar.
2. Takror qo'shma so'zlar.
3. Determinativ turdagi qo'shma so'zlar.
4. Posessiv qo'shma so'zlar[6].

Zamonaviy fors tili leksikasining tadqiqotchilaridan biri L.Peysikov qo'shma so'zlarni uch guruhga ajratgan:

1. Determinativ qo'shma so'zlar.
2. Kopulyativ qo'shma so'zlar.
3. Sintaktik tusdagi qo'shma so'z shakllari (ya'ni gap shaklidagi qo'shma so'zlar)[7].

Har ikki tasnifda ham ko'rinadiki, ot turkumiga oid qo'shma so'zlarni guruhlarga ajratishda qo'shma so'z qismlari orasidagi semantik va shakliy munosabat ham e'tiborga olingan. Shuningdek, termin qo'llashda farqlar ko'zga tashlanadi. Birinchi va ikkinchi guruh odatiy hisoblanadi, uchinchi guruh esa gaplardan shakllangan qo'shma so'zlarni o'z ichiga oladi.

[1] Чхеидзе Д.Т. Именное словообразование в персидском языке. Монография. – Тбилиси: Мецниереба, 1969. – 140 с; Пейсиков Л.С. Очерки по словообразованию персидского языка. Монография. – Москва: Изд-во Московского ун-та, 1973. – 198 с.; Рубинчик Ю.А. Грамматический очерк персидского языка / Рубинчик Ю.А. / Персидско-русский словарь. В двух томах, под редакцией Рубинчика Ю.А. Т.2. – Москва: Русский язык, 1985. – С.792-847; Чавчавадзе Т.А. Именное словообразование в новоперсидском языке. Монография. - Тбилиси: Мецниереба, 1981. – 375 с; Ярзада Б. Синтаксическая позиция и функции прилагательного в структуре предложения в персидском языке в сопоставлении с русским языком // Филология: научные исследования. – 2024. – № 11.

[2] Рубинчик Ю.А. Грамматика современного персидского литературного языка. – М., 2001.

[3] Пейсиков Л.С. Очерки по словообразованию персидского языка. Изд. стереотип. – М.: Книжный дом Либроком, 2016. – С. 61.

[4] Рубинчик Ю.А. Грамматический очерк персидского языка. – М.: 1985. – С. 228.

[5] نقیب‌الله محمدی - میلاد صادقی مهرآبادی.. ساختار اسم در زبان فارسی. / دانشجویان زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه قم. ص.۳۰۱.

[6] Чхеидзе Д.Т. Именное словообразование в персидском языке. Монография. – Тбилиси: Мецниереба, 1969. – С. 74.

[7] Пейсиков Л.С. Очерки по словообразованию персидского языка. Монография. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1973. – С. 153.

T.A.Chavchavadze tomonidan fors tilidagi qo'shma so'zlar tahlil qilingan. Unda fors tilining tarixiy ma'lumotlari va sanskrit tilidagi qo'shma so'zlar tasnifi asosida fors tilidagi qo'shma so'zlar uchun yangi tasniflash tizimi taklif etiladi, ularning mukammal modellashtirilishi amalga oshiriladi, shuningdek, qo'shma (murakkab) so'zlarning morfologik xususiyatlari yoritiladi, kompozitsiya (qo'shma so'z yasalishi) jarayonida semantik omilning ishtiroki aniqlanadi[1].

G.Golevaning fikricha, fors tilida frazeologik birliklar tarkibida inson tana a'zosi nomlarini anglatuvchi otlar faol ishtirok etadi. Ular frazeologik birliklarda obrazli ramziy funksiya bajaradi. *Dast, del, sar, pā, češm* so'zlari frazeologik birliklar tarkibida ishtirok etuvchi eng sermahsullari sifatida ko'rsatiladi[2].

Ayrim tilshunoslarning tadqiqotlarida otlar morfem tarkibiga ko'ra ikki guruhga ajratiladi. Xususan, S.Yusuf otlarni sodda va qo'shma kabi guruhlarga bo'ladi[3]. Uning ishida otlarning takrorlash, juftlashish, transpozitsiya, leksikalizatsiya kabi so'z yasalish usullari bilan yasalgan turlari ham qo'shma ot sifatida talqin qilinadi.

B.Yarzadaning maqolasi fors tilidagi sifat so'z turkumiga oid so'zlarning gap tarkibidagi sintaktik pozitsiyasini o'rganishga bag'ishlangan bo'lib, unda sifatlarga xos funksional imkoniyatlar tahlil qilinadi. Tadqiqotda, shuningdek, sifatlarning otga bo'lgan tobeligi, ulardagi prepozitsiya va postpozitsiya hodisalari, kontekstda namoyon bo'ladigan ma'nodagi o'zgarishlar o'rganiladi. Muallif sifatlarni semantik jihatdan tasniflashda eronlik tilshunos R.Vafoiyning nazariy qarashlariga tayanadi[4].

Qo'shma so'zlar fors tilida qadimiy tarixga ega. Xususan, rus tilshunosi O.Chunakovaning ko'rsatishicha, kopulyativ birliklarning paydo bo'lishi o'rta eroniy til davriga borib taqaladi. Buni tasdiqlash uchun faqatgina "Ardashir Popak o'g'li ishlari kitobi" (milodiy VI asr) asarida bunday juft sinonimik birikmalar **(**Masalan: späh ud gund – "qo'shinlar" (so'zma-so'z: "askar" va "otryad"), cer ud nibardag **–** "jangovar, urushqoq" (so'zma-so'z: "faol", "kuchli" va "jangovar"), mihr ud dosäram **–** "muhabbat" (so'zma-so'z: "do'stlik" va "muhabbat") **–** qariyb qirq marta uchraydi. Bunday an'anaviy formulalardan, ya'ni kopulyativ birikmalardan foydalanish pahlaviy tilidagi boshqa asarlarda ham qayd etilgan[5].

Fors tilidagi ot turkumi tilning eng qadimiy va asosiy leksik-morfologik qatlamlaridan biri hisoblanadi. Uning chuqur va tizimli o'rganilishi nafaqat tilshunoslik nazariyasining rivojlanishiga, balki fors tilining o'tmishi, hozirgi holati va istiqbollarini aniqlashga ham xizmat qiladi. O'zining mazmuniy boyligi, grammatik faoliyati va morfologik tuzilmasi bilan otlar fors tilining umumiy tuzilmasida markaziy o'rin egallaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, fors tilidagi otlar semantik va grammatik mezonlarga ko'ra murakkab va boy tizimni tashkil etadi.

Morfologik nuqtai nazardan, fors tilida otlar turli affikslar yordamida yasaladi, grammatik kategoriya sifatida jins, son, egalik, hol, nisbat (izofa) kabi shakllarda ifodalanadi. Ayniqsa, izofa konstruktsiyalari fors tiliga xos bo'lgan noyob grammatik hodisa bo'lib, otlar o'rtasida egalik va aniqlik munosabatlarini ifodalashda xizmat qiladi. Bu konstruktsiya boshqa tillarda kam uchraydigan sintaktik birlik sifatida tilshunoslik uchun alohida ilmiy qiziqish uyg'otadi.

Tarixiy-lingvistik tahlil ot turkumining qadimgi fors, o'rta fors va hozirgi fors davrlarida qanday o'zgarishlarga uchraganini ko'rsatadi. Bu o'zgarishlar fonetik, morfologik va semantik jihatdan kuzatiladi va ular orqali tilning ichki rivojlanish mexanizmlari aniqlanadi. Shu jihatdan, fors tilidagi otlar Eroniy tillar oilasi doirasida ham qiyosiy o'rganish uchun boy empirik materialni taqdim etadi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlab o'tishimiz mumkin, fors tilidagi ot turkumi bo'yicha olib borilgan ilmiy tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, otlar nafaqat nomlash funksiyasini bajaradi, balki u tilning strukturaviy, semantik va stilistik tizimida ham faol rol o'ynaydi. Ularning grammatik shakllanishi, morfologik o'zgaruvchanligi, izofa vositasida ifodalanadigan sintaktik bog'lanishlari, so'z yasash imkoniyatlari va tarixiy taraqqiyoti fors tilining umumiy rivojlanish jarayonida beqiyos ahamiyat kasb etadi. Ot turkumining mukammal o'rganilishi fors tilshunosligining nazariy va amaliy masalalarini hal etishda, ayniqsa grammatik tipologiya, so'z yasash mexanizmlari va tarjima nazariyasida muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

**Resume:** This article presents the opinions of Russian linguists about the noun in Persian.

**Резюме:** В данной статье представлены мнения российских лингвистов об имени существительном в персидском языке.

[1] *Чавчавадзе Т.А. Именное словосложение в персидском языке и проблема сложного слова*. Дисс.док.филол.наук. – Тбилиси, 1986. – 374 с.

[2] Голева Г.С. Фразеология современного персидского языка. – М.: Муравей, 2006. –Б.33. (225)

[3] Yousef S. Persian. A comprehensive Grammar. – Chicago: Routledge, 2018. – P. 25-26. (374)

[4] Ярзада Б. Синтаксическая позиция и функции прилагательного в структуре предложения в персидском языке в сопоставлении с русским языком // Филология:научные исследования. – 2024. – № 11.

[5] Чунакова О.М. Книга деяний Ардашира сына Папака. – М., 1987. – 169 с.